

УДК 657.6:658.8

Лагодієнко Н.В., к.е.н., доцент,

Штучка Т.В.

Миколаївський державний аграрний університет

ОБЛІК ВИТРАТ І ДОХОДІВ ПОВ'ЯЗАНИХ З ПРОДАЖЕМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Досліджено теоретичні і практичні аспекти процесу продажу сільськогосподарської продукції. З'ясовано особливості деталізації облікової інформації при здійсненні процесу продажу. Запропоновано шляхи вдосконалення обліку операцій з продажу продукції з метою ефективного оперативного управління процесом продажу в сільськогосподарських підприємствах.

Ключові слова: облік, реалізація, витрати, доходи, теорія, практика, сільськогосподарська продукція.

N. Lagodienko, T. Shtuchka

CONSIDERATION OF CHARGES AND PROFITS RELATED TO SALE OF AGRICULTURAL PRODUCT: THEORY AND PRACTICE

The theoretical and practical aspects of process of sale of agricultural product are explored. The features of working of accounting information out in detail during realization of process of sale are found out. The ways of perfection of consideration of operations on the sale of products with the purpose of effective operative process control of sale in agricultural enterprises are offered.

Keywords: consideration, realization, charges, profits, theory, practice, agricultural product.

Лагодиенко Н.В., Штучка Т.В.

УЧЕТ РАСХОДОВ И ДОХОДОВ СВЯЗАННЫХ С ПРОДАЖЕЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Исследованы теоретические и практические аспекты процесса продажи сельскохозяйственной продукции. Выявлены особенности детализации учетной информации при осуществлении процесса продажи. Предложены пути совершенствования учета операций по продаже продукции с целью эффективного оперативного управления процессом продажи в сельскохозяйственных предприятиях.

Ключевые слова: учет, реализация, расходы, доходы, теория, практика, сельскохозяйственная продукция.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. На ефективність виробництва сільськогосподарських підприємств значно впливають реалізація продукції і отримані при цьому фінансові результати. Найважливіший етап господарської діяльності підприємства, який завершує процес кругообігу капіталу – це реалізація продукції. У результаті цього процесу виявляється суспільна корисність виробленого продукту, його відповідність вимогам покупця, замовника або ринку, шляхом зіставлення доходів і витрат підприємства обчислюється фінансовий результат.

Реалізація продукції є не тільки найважливішим джерелом доходів підприємства, а й формує прибуткову частину бюджету держави як об'єкт оподаткування. У зв'язку з цим потребує необхідної організації облік витрат і доходів, пов'язаних з реалізацією продукції. Адже від якості обліку залежить правильне визначення фінансового результату діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання, пов'язані з обліком витрат і доходів, пов'язаних з реалізацією продукції висвітлювали вітчизняні та зарубіжні економісти: Д. Блейк, Ф.Ф. Бутинець, А.М. Герасимович, С.Ф. Голов,

В.І. Єфименко, М.В. Кужельний, В.М. Мурашка, Б. Нідлз, В.М. Пархоменко, В.Я. Савченко, В.В. Сопко, Л.К. Сук та інші.

Більшості з проведених досліджень притаманний традиційний підхід до проблем обліку витрат та доходів, пов'язаних з реалізацією продукції та фінансових результатів. У зв'язку з цим постає завдання по-новому осмислити підходи до проблем реалізації, критично оцінити діючий облік витрат і доходів, пов'язаних з реалізацією продукції та порядок визначення фінансових результатів в сільськогосподарських підприємствах.

Цілі статті. Дослідження теоретичних і практичних аспектів обліку витрат і доходів, пов'язаних з реалізацією сільськогосподарської продукції, а також шляхів їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Реалізація – це сукупність операцій з продажу готової продукції, виконаних робіт і наданих послуг споживачам.

Процес реалізації завершує кругообіг засобів та створює передумови для здійснення нового кругообігу. Тут відбувається передача готової продукції споживачам, одержання оплати від них, виявлення результату діяльності [1].

Сучасні ринкові відносини висувають нові завдання щодо вирішення проблем обліку операцій з продажу готової продукції та належного аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень із метою підвищення їх обґрунтованості та ефективності.

Для забезпечення деталізації отриманого доходу в обліку, класифікація доходів і фінансових результатів здійснюється в межах системи бухгалтерських рахунків за видами діяльності. Відповідно до П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати» та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерською обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій доходи діяльності поділяються на окремі види. Критерії визнання доходу наведено в П(С)БО 15 «Дохід».

Процес реалізації сільськогосподарської продукції відображають на кількох балансових рахунках. Для узагальнення інформації про доходи від реалізації продукції призначений рахунок 70 «Доходи від реалізації», а також рахунки: 71 «Інший операційний дохід»

- 73 «Інші фінансові доходи»;
- 74 «Інші доходи» ;
- 75 «Надзвичайні доходи».

Згідно з П(С)БО 15 «Дохід» дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) визнається у разі наявності таких умов:

а) покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);

б) підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);

в) сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;

г) є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигід підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені [1].

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності регламентує П(С)БО 16 "Витрати", згідно з яким витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.

Для узагальнення інформації про доходи від реалізації сільськогосподарської продукції, а також про суму знижок, наданих покупцям, та про інші вирахування з доходу призначено рахунок 70 «Доходи від реалізації». Даний рахунок є пасивним, тому по кредиту рахунку відображається збільшення (одержання) доходу, по дебету - належна сума непрямих податків; суми, які одержує підприємство на користь комітента, та списання у порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати».

Для узагальнення інформації про собівартість реалізованої продукції планом рахунків призначено рахунок 90 «Собівартість реалізації», по дебету якого відображається виробнича собівартість реалізованої готової продукції, по кредиту - списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 «Фінансові результати».

Витрати, пов'язані з реалізацією продукції не включаються до складу виробничої собівартості й відокремлюються на рахунок 93 «Витрати на збут». За дебетом рахунку 93 відображається сума визнаних витрат на збут, за кредитом - списання на рахунок 79 «Фінансові результати». Продану продукцію списують на реалізацію за ціною, за якою вона відображена на рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва»: дебет субрахунку 901 «Собівартість реалізованої готової продукції» і кредит рахунку 27. Дохід від реалізації відображається за дебетом рахунків 30 «Каса», 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» і кредитом субрахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції» [2] .

При дослідженні ведення обліку витрат і доходів, пов'язаних з продажем продукції в сільськогосподарських підприємствах Новобузького району Миколаївської області було встановлено суттєві розбіжності між обліком згідно Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку та практикою обліку господарських операцій щодо вказаної ділянки обліку. В деяких господарствах району облік реалізації продукції здійснюється тільки з використанням рахунку 70 «Доходи від реалізації». В даних сільськогосподарських підприємствах собівартість реалізованої продукції відображається по дебету рахунку 70 з кредитом рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва», а відвантаження продукції і дохід – по кредиту рахунку 70. При цьому по дебету рахунку 70 також відображаються витрати на збут. Таким чином, в даних господарствах рахунок 70 виконує функцію рахунку 46 «Реалізація», який використовувався до 2000 року.

Таке відображення в обліку не впливає на розмір фінансових результатів, однак, в кінці звітної періоду, для складання звіту про фінансові результати виникає необхідність в розмежуванні окремо понесених витрат і отриманих доходів від реалізації продукції, що ускладнює облікові роботи та унеможливорює одержання оперативної інформації на протязі звітної періоду для прийняття управлінських рішень.

Дослідження стану обліку витрат і доходів, пов'язаних з продажем продукції в сільськогосподарських підприємствах показало, що потребує також впорядкування бухгалтерський облік операцій з продажу продукції з можливістю аналітичної та синтетичної деталізації для раціональної організації контролю та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Деталізацію рахунків варто здійснювати, максимально відображаючи інформаційну систему управління реалізації продукції. В зв'язку з цим підприємствам доречно ввести рахунки третього і нижчих порядків до рахунку 701 «Дохід від реалізації продукції», щоб аналітичний облік став більш змістовним, достатнім і відповідав своєму змісту, тобто забезпечив можливість оперативного аналізу отриманих від продажу доходів і був зручною та надійною базою для прийняття ефективних рішень в управлінні.

Висновки. Своєчасна і вигідна реалізація власно виробленої сільськогосподарськими підприємствами продукції - один із найважливіших факторів впливу на розвиток аграрного сектору економіки нашої країни. Сучасні ринкові відносини висувають нові завдання щодо вирішення проблем обліку витрат і доходів, пов'язаних з продажем продукції.

З метою спрощення облікової роботи, а також можливості отримання оперативної інформації рекомендуємо підприємствам, які не використовують в обліку рахунки 90 «Собівартість реалізації» та 93 «Витрати на збут», внести зміни в робочий План рахунків і здійснити заходи з введення в практику обліку вказаних рахунків.

Для удосконалення обліку продажу підприємствам також необхідно приділяти більше уваги аналітичній деталізації облікової інформації з цього питання, оскільки вона є об'єктивною передумовою для подальшого забезпечення аналізу, планування та контролю,

забезпечує відображення інформації щодо отриманих доходів, понесених витрат і фінансових результатів по кожному виду реалізованої продукції.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» від 29.11.1999р. №290 // [Електронний ресурс]:<http://www.cul.com.ua>.
2. Сук П.Л. Облік виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції в умовах ринку: методологія і практика. [монографія] / Сук П.Л. – К.: НАУ, 2007. – 330 с.
3. Лищенко М.О. Процес обліку реалізації продукції / М.О. Лищенко, Г.О. Афанасьєва // Вісник Сумського національного аграрного університету. - 2010. - № 1. - С. 15-19.
4. Халевицька Т.Г. Облік процесу реалізації: теорія та практика / Т.Г. Халевицька // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2009. – Випуск 49. – С. 20-25.
5. Обиход К.О. Еволюція відображення процесу реалізації сільськогосподарської продукції на рахунках бухгалтерського обліку / К.О. Обиход // Облік і фінанси АПК. - 2011. - № 1. - С. 66-72.
6. Сук Л. Облік доходів / Л. Сук, П. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2011. – №3. – С. 33-37.